

Eenzaamheid vol liefde en troost in Domenico Scarlatti's 'Stabat Mater'

ALS EEN KINDJE DAT JE IN JE ARMEN WIEGT

*Weinig componisten hebben mooiere klavecimbelmuziek geschreven dan Domenico Scarlatti. "Maar helaas overschaduwden zijn beroemde 555 sonates de rest van zijn oeuvre", verzucht klavecijnist en dirigent **BERTRAND CUILLER**, die met zijn nieuwste album een lans breekt voor Scarlatti's vocale composities, zoals een troostrijk *Stabat Mater*. "Domenico laat ons de tekst doorleven met ons hart."*

Tekst: MYRTHE MEESTER
Foto: JEAN-BAPTISTE MILLOT

"Als kind was ik al dol

op Domenico Scarlatti (1685-1757). Het was een echte *crush*." Bertrand Cuiller is niet de enige klavecijnist die innig verknocht is aan Scarlatti's intieme, elegante klavecimbelminiaturen, waarvan de Italiaanse componist er tijdens zijn leven zo'n 555 schreef. "Maar helaas zijn de meeste mensen niet geïnteresseerd in wat Scarlatti verder allemaal componeerde." Zelf is de Franse musicus dat wél: met zijn in 2015 opgerichte ensemble Le Caravansérail, dat hij vanachter het klavecimbel dirigeert, onderzoekt Cuiller graag kamermuziek en vocaal repertoire van componisten die hij in eerste instantie solo op het klavecimbel speelde. Zo kwam hij tot de ontdekking dat Scarlatti als dertiger een prachtig *Stabat Mater* schreef.

EIGEN STEM

Op hun nieuwste album presenteren Cuiller en Le Caravansérail een selectie uit Scarlatti's vocale repertoire, waaronder het genoemde *Stabat Mater* en vijf lichte, rijk geornamenteerde liefdesaria's, afgewisseld met instrumentale intermezzo's. "We hebben alleen de allermooiste dingen geselecteerd, want niet al zijn vocale muziek is even interessant", vertelt Cuiller. "Je merkt dat hij op zoek was naar zichzelf en dat hij in eerste instantie zijn vader Alessandro navolgde, een succesvol componist van opera's en oratoria."

Pas in het *Stabat Mater* (1715-19), geschreven in zijn periode als kapelmeester van het Vaticaan, had hij echt zijn eigen stem gevonden. "Het *Stabat Mater* is een van Domenico's meest persoonlijke vocale werken. In tegenstelling tot zijn vader Alessandro en zijn jongere tijdgenoot Pergolesi schreef hij zijn *Stabat Mater* niet voor twee, maar voor tien afzonderlijke stemmen, die in verschillende combinaties zingen, ondersteund door een basso continuo. Daardoor verandert de textuur van de muziek voortdurend: soms klinkt zij zacht en teder, dan weer vurig en virtuoos."

DEINENDE STEMMEN

De muzikale emoties staan bij Domenico Scarlatti hoorbaar in dienst van de tekst (over een rouwende moeder die haar zoon ziet sterven aan het kruis). "Méér dan bij Pergolesi", meent Cuiller. "Diens *Stabat Mater* is natuurlijk ook prachtig, iedereen houdt ervan, maar Pergolesi's muziek heeft in mijn ogen weinig met de tekst te maken. Ze blijft zo licht, ik zie geen verband. Domenico laat ons de tekst van het *Stabat Mater* daarentegen met ons hart doorleven." Als voorbeeld noemt hij de strofe *Eia Mater, fons amoris* ('Gezegende moeder, bron van liefde'). De vier sopranen laten hun stemmen deinen "als golven, of als een kindje dat je in je armen wiegt. De muziek is zo zacht en vol vertrouwen, ook al is ze droevig. Je voelt de liefde." Dat geldt ook voor *Juxta crucem* ('Bij het kruis'), waarin de zangers Maria ervan verzekeren dat ze graag bij

Paspoort
BERTRAND CUILLER
Geboren: 1978, Frankrijk
Instrument: klavecimbel, orgel
Opleiding: Conservatoire de Nantes, Conservatoire National Supérieur de Musique de Paris
Carrière: treedt op als solist en kamermusicus, heeft gespeeld in Les Arts Florissants, richtte in 2015 zijn eigen ensemble Le Caravansérail op en lanceerde dertien albums, waaronder de integrale klavecimbelmuziek van Rameau en Couperin

haar onder het kruis zouden staan, delend in haar tranen. De sopraan begint solo, waarna de andere stemmen zich geleidelijk bij haar voegen. “Je voelt een zekere eenzaamheid, maar die is niet verdrietig. Het is een eenzaamheid vol liefde en troost.”

PUUR TOEVAL

Cuiller begrijpt wel waarom het *Stabat Mater*, van oorsprong een dertiende-eeuwse katholieke hymne, zo’n populaire tekst is geworden bij componisten door de eeuwen heen. “Het is een religieus verhaal dat op een heel menselijke manier wordt verteld. Het grijpt ons dus persoonlijk aan, maar brengt ons tegelijk in hogere sferen. Wat ook heeft geholpen, is het feit dat de vroegste toonzettingen van het *Stabat Mater* (zoals die van Josquin des Prez, red.) meteen van een zeer hoog niveau waren. Daardoor hielden de mensen ervan en voelden componisten zich geïnspireerd om ook hun eigen versie te creëren.” Op de vraag of het *Stabat Mater*, een treurzang over het verliezen van een dierbare, een extra lading voor hem heeft gekregen in het licht van de oorlog in Oekraïne, antwoordt Cuiller: “Deze opname was allang gepland. Dat ze nu verschijnt, is puur toeval.”

Wel is hij het ermee eens dat deze muziek in oorlogstijd “toepasselijker is dan bijvoorbeeld opera. Maar ik heb niet de pretentie dat ik met een schijfje muziek iets kan bijdragen in een situatie waarin mensen sterven. Muziek kan ons hier misschien helpen, maar uiteindelijk zijn wij niet degenen die hulp nodig hebben, want wij kijken van een veilige afstand toe. De mensen in Oekraïne hebben hulp nodig en die krijgen ze niet via een cd.”

Na een stilte voegt hij eraan toe: “Al weet je natuurlijk nooit wie er naar een album luistert. Als deze opname voor ook maar één lijdende mens iets kan betekenen, is het zinvol dat ze er is.” «

Stabat Mater & Other Works - Domenico Scarlatti
Le Caravansérail o.l.v. Bertrand Cuiller
m.m.v. Emmanuelle de Negri en Paul-Antoine Bénos-Djian
Harmonia Mundi, HMM905340